

KARL PAJUSALU MUUTUVAS AJAS

Räägitakse, et kui Karl Pajusalu sai kolmekümneaastaseks, toimus Veljestos salongiõhtu „Karl Pajusalu muutuv asjas”. Karl ise seal vist ei osalenudki, ilmselt oli ta kuskil sõidus, ja väga võimalik, et ta ise ei teagi sellest midagi. Aga see pealkiri sobib Karl Pajusalust rääkimiseks mitmel põhjusel. Esiteks on Karl ju sellest kuulsast võitjate põlvkonnast, kellest ei saagi teisiti kui ainult muutuva aja kujundi kaudu rääkida. Teisalt pole Karl uue aja tuultest end ka liigselt segada lasknud, vaid jäänud kindlaks põhiväärtustele ja sammub mööda Wiedemanni sissetallatud rada.

Karl lõpetas Tartu ülikooli 1986. aastal diplomitööga „Muutusi Karksi murraku mõnede verbivormide tarvitamisel”. Siis, kui aeg muutuma hakkas ja kõik ettevõtlikud põlvkonnakaaslastes raha kokku ajama asusid, läks Karl hoopis aastaks Ameerikasse Pennsylvania Ülikooli sotsiolingvistika guru William Labovi juurde. Oma doktoritöö „Multiple linguistic contacts in South Estonian: Variation in verb inflection in Karksi” kaitses ta 1997. aastal Turu Ülikoolis. Karli üks põhilisi uurimisteemasid on olnud keele muutumine ajas. Tema uurimisvaldkonna täpsema määratlemisega on aga päris kerge jänni jääda. Ta ise ütleb enamasti ennast olevat murdeuurija. Tõepoolest on ta Tartu Ülikooli eesti murrete ja keeleajaloo professor, doktoritöö tegi Karksi murdest. Aga juba tema doktoritöö on täis moodsaid trikke, mis ei luba teda liigitada klassikalises mõttes murdeuurijaks: VARBRUL, keelekontaktid, akustiline foneetika jne. Kui vaadata Karli publikatsioonide nimekirja, läheb pilt õige kirjuks: teemad ulatuvad

foneetikast süntaksini, psühho- ja sotsiolingvistikast fennougristikani. Kuna moodsa aja teadlaste mõõdupuu on teadupärast bibliomeetria, ongi sobilik siin pisut loendusandmeid esitada. Eesti Teadusinfosüsteemi järgi on Karl Pajusalul 132 publikatsiooni, millest 18 on 1.1 artiklid (suurepärased), 23 on 1.2 artiklid (väga head), 41 on 3.1 ja 3.2 artiklid (ka päris head). Google Scholar on suutnud registreerida 117 Karlile viitamist ja annab h-indeksiks 9, mis on humanitaari kohta väga kõrge (ja viib Jüri Alliku andmeil Karli Eesti viidatuimate humanitaarteadlaste tippu, vt <http://arvamus.postimees.ee/974950/juri-allik-humanitaaride-halin-ja-raev/>).

Moodsal ajal on projektitaotluste ja aruannete kirjutamise oskus sama vajalikud kui sisuline uurimistöö. Karl on alati olnud osav projektijuht. Karli projektijuhi roll ei piirdu siiski mitte ainult tema nimel olevate teadus- ja arendusprojektidega, vaid ta suudab enda ümber inimesi koguda ja nad oma ideede kallal innukalt tööle panna. Ühelt poolt hoolitseb ta selle eest, et ühiselt ettevõetud tööd ei jääks soiku, ja teiselt poolt selle eest, et keegi ei jääks kuidagi ripakile. Karl on eduka kaitsmiseni juhatanud 9 doktoritööd ja 12 teadusmagistrit. Karli hoole all hakati looma eesti murrete korpust ning korrastama TÜ eesti murrete ja sugulaskeelte arhiivi. Karli murdefoneetikahuvist ja Ilse Lehiste algatatud soome-ugri prosodiaprojektist on saanud TÜ foneetikalabor. Tema algatusel tegutseb Tartu Ülikooli juures Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskus. Ja ega Karli projektijuhi roll ei piirdu ainult oma projektide või Tartu Ülikooliga. Karl on mitu korda olnud professor Helsingis,

tihti ajab ta asju Budapestis, Riias, Turus, Võrus, Mulgimaal, Kihnus või Liivi rannas. Nagu öeldakse, Karli naeru täis häält kostab igal pool, võiks öelda, et terves läänemeresoome keeleareaalis.

Ja ometigi, hoolimata raskest üksühtede koormast, mis moodne aeg tema ETIS-e profiilile on ladunud, on Karlil püsivad väärtused, mis talle korda lähevad. Murdeuurija Karl Pajusalu juured on Pärnumaal Ridalepas ja Tahkurannas. Sealt mitte väga kaugel, pisut lõuna pool, räägiti kunagi ammu, Wiedemanni eluajal, Salatsi liivi keelt, mida Karl ainult ei uuri, ta kirjutab selles keeles ka luuletusi. Moodsa aja pragmaatilise tippteadlase jaoks on see ju üpris kasutu. Või kas ikka on? Elame ju vabakondlikul ärkamisajal,

kus väikekeelte ja murrete teadlik suretamine on pööranud keeleäratuseks. Võru keele eluõiguses ei kahtle vast enam keegi. Iga „viimase liivlase” surmaga ilmub välja järjest rohkem neid, kes end liivlaseks peavad. Muide, isegi meie president õpib mulgi keelt. Moodne keeleteadlane ongi kohustatud hoolitsema selle eest, et maailma liigirikus püsiks.

Räägitakse, et kui Karl sai kolmekümneaastaseks, hakkas talle tunduma, et ta on vana. Nüüd, mõned aastad hiljem, on aeg talle järele jõudnud: akadeemik professor Karl Pajusalu saab alles viiekümneseks, täitsa noor veel ju. Palju õnne, Karl!

PÄRTEL LIPPUS